

נושאים חשובים שלא זכו לכותרות

מאת ניל אילן

העיוותים צומחים כעשבי פרא

הוצה שהייתה בתוספת שליו אשכול המנוח כיוון בתפקיד שר האוצר מספרת, כי בפגישה עם עמיתו האמריקני שאל לוי אשכול מהו השכר הממוצע המסוקבל בארצות הברית. שר האוצר האמריקני השיב, כי השכר הממוצע הוא כ-28 אלף דולר בשנה, ומה חוסך האמריקני הממוצע כמה אלפי דולר מדי שנה. כאשר חוסף אשכול ושאל מה עושים האמריקנים עם יתרת הכסף השוב השר האמריקני שארצות הברית היא מדינת דמוקרטיה, כך שאין היא משפשת בכנון אלה. לאחר מכן עברה סדרת השאלות לשר האוצר הישראלי. הוא נשאל מהו השכר הממוצע בישראל והשיב, כי אצלנו מחשבים זאת לפי שכר חודשי, ונע לערך כמכונות 1,000 לירות וכמה מוציא הישראלי הממוצע למחייתו? נשאל אשכול, שהשיב מניה וביה בערך 1,200 לירות. האמריקני שנהם מתשובה מידר לשאול מניין לוקח הישראלי הממוצע את הפרשי. לוי אשכול, שנחשב לחכם ובעל חוש חומור, השיב במהירות: "אנו אמנם מדינה צעירה, אך גם לנו מסורת דמוקרטית - אצלנו לא נוהגים לשאול שאלות מסוג זה..."

עשרות שנים עברו מאז "לא שאלו" בישראל שאלות מן הסוג הזה, אך העיוותים במערכת השכר לא זו בלבד שלא שורשו, אלא אף התעצמו והתרחבו, בזומה לעשבי פרא הפרשטים בקרקעות מוריות.

לא מכבר משכה את תשומת ליבנו ידיעה, שפורסמה כאמצעי התקשורת, לפיה מקבלי שכר הגזע בסביבות 2,500-2,000 שקלים ברוטו בחודש, החלו לקבל השלמת הכנסה, עקב הפעלת חוק שכר המינימום, שנכנס לתוקף בראשית חודש אפריל 1988. את ההסבר לכך קיבלנו עוד קודם לכן מפי הממונה על השכר במשרד האוצר, מר יעקב זנון, שהבהיר לכתב עתון "הארץ" את המכניזם, המסביר את הפרדוקס לכאורה.

הממונה על השכר במשרד האוצר הבהיר, כי יישום חוק שכר המינימום הביא להגדלת מספר מקבלי השלמת הכנסה בשירות ציבורי באלפי עובדים והוצאה מקופת המדינה עקב יישום החוק מתכנס בעשרות מיליוני שקלים בשנה. חשוב לדעת, כי שכר המינימום לחדש מארס 1988 הגיע לכדי 581 שקלים לחדש. אולם, על פי חוק שכר מינימום, שהתקבל כחוק בכנסת, עודכן שכר המינימום החל מחודש אפריל בשיעור של 22 אחוזים והגיע ל-706 שקלים. פירושו הדבר, כי כל עובד, ששכרו הבסיסי, בלא כל תוספת, הוא קטן מ-706 שקלים, יזכה בהשלמת הכנסה, גם אם שכרו החודשי, כולל התוספות עולה על 706 שקלים. כתוצאה מכך עובדים עד דרגה י"ח (כולל) בשירות הציבורי מקבלים השלמת הכנסה, בעוד שהקודם להפעלת החוק זכו להסבה זו עובדים עד דרגה ט"ו. סטנדים ומנהלים, או אקדמאים במעמד ההכרה והרוח מקבלים על פי העדכון החודשי, השלמת הכנסה עד דרגה 6 (כולל), לעומת עובדים עד דרגה 4 בדרגה זו, שקיבלו בעבר השלמת הכנסה.

לא מכבר אמר הכלכלן מרדכי, בעל השם העולמי, ג'ון קנת גולברייט, כי במערכות הבחירות כבר איננו שומעים על דעות, מדיניות, רעיונות, גישות ותפיסות. אנו כן שומעים ורואים מי מוביל ומי מפגר, מי זוכה ומי מפסיד, באיזו טאקטיקה מתמשש מומחה בחירות אחד ומה אומרים סוקרי דעת הקהל של מועמד אחד. הבחירות, אליבא דכלכלן המפורסם, עוברות תהליך של טריוויאליזציה.

למרבה הצער לא רק הבחירות ולא רק בארצות הברית, אנו עדים לתהליך מעין זה. הסיבה לכך פשוטה כמו גם מרגיזה למדי. כדי לכתוב על תכנים, על עמדות ועל מדיניות דרשה רמה מסוימת של ידע הבנה. התכנים וגם העורכים אינם מבינים בדיוק בלוא אמצעים אפשרת להלחם נגד ירידת ערך הדולר ובאזה מידה וקוקה ארצות הברית באמת לתכנית אפסרת לחלפת המוככים, לכן אין הם כותבים על מה שאין הם מבינים, התכנים, אלא על מה שיותר קל, על טקטיקה, או על הקאמפיין.

תהליך טריוויאלי זומה פקד גם את החברה הישראלית, כבר לפני הרבה שנים, כאשר נעשה ניסיון לשנות את דימוי של משרד משלתי בעזרת השם, לא במובן החי של המשגל, אלא על ידי הכנת שמו של משרד הדואר למשרד התקשורת, שם יזרנו ויוקרתי אליבא דכל הדעות, אך הוא צורם להחירי, אם לא ממלאים אותו תוכן של ממש.

לצורך עניינו נבהיר, כי השלמת הכנסה איננה אלא ביטוי מעודן כלשהו של המילה סעד, ורובות אנשים בישראל, שקיבלו ועודם מקבלים השלמת הכנסה, היו מסריבים בכל תוקף לקבל סעד, כאשר לשם זה קונטוציות מביישות ואולי גם מבוזות, כמויות כאשר באדם עובד עסקיני, השלמת הכנסה זו כבר אופרה אחרת, ויש הגורסים כי זו עוד אחת מהמקצועיות, מגי רבות, המעלות את השכר בעזרת השם, שם התוספת.

העדכון האחרון של שכר המינימום, ללא כל קשר לצורך האובייקטיבי או האלקטוראלי שבו, חשף פעם נוספת את מערכת השכר המעוותת, שיש אומרים, כי היא החסס לכל ניסיון כן לייצג את המשק לחלוקה יותר רציונאלית של משאבי כוח האדם בו. שכן מרב תוספות שכר, שנועדו "לשמור" על השכר הבסיסי מפני עינא בישא, תיחכן אפשרות שמי שמשתכר כאלמים וחמס מאות שקלים ברוטו, יהיה וכו' לתוספת השלמת הכנסה, הואיל ושכרו הבסיסי נשאר בערכים "היסטוריים" והגו נמוך מגובה שכר המינימום, לאחר העדכון בשיעור של 22 אחוזים.

יתר על כן, הואיל ומדובר בהרבה תוספות, שמקבלן שכח כבר על מה הן משולמות לו, או איוה מאבק הוא וחבריו ניהלו בעבור איוה תוספת, אם בכלל, ישימו לב ל"הופעתה" של עוד תוספת, המבונה השלמת הכנסה, או מכיסו של מי היא באה ומצטרפת לתלוש השכר. לכן, אפילו האסטיניסים שבין הוואים להשלמת הכנסה, לא ידחפו בשאט נפש, כפי שהיו עושים, למשל לוא נאמר להם בפשטות כי עקב שכר הנמוך הם זוכים לתוספת סעד...

כאמור, לא רק בעלי השכר הנמוך יקבלו את השלמת הכנסה, הואיל והיא נקבעת על פי שכר הבסיסי של העובד, שאם יש קשר בינו לבין השכר הממשי המגיע לידיו, הרי שהוא מקרי בלבד. על כן, לא צריך להיות מומחה גדול בכלכלה או בטקטיסיטיקה, כדי לקבוע, כי המדינה יכלה לחסוך הוצאה של עשרות מיליוני שקלים אלמלי שיטת התוספות של השכר היסודי, תוספות שנועדו כביכול לא להגביה את השכר אך בכל זאת לרצות העובדים.

לכאורה, תסבוכת ללא מוצא. למעשה, אפשר לנקש את מרב העשכים השוטמים, המאיימים על החלקה כולה, אם להוסיף ולהרש לדימי מעולם החקלאות, על ידי שרשרת בשכר, שתקבע שכר הוגן עבור עובדי לפי גורמת וקריטריונים המקובלים בעולם הרחב. בדרך זו אפשר לנתח את צוואר הבקבוק, שבגינו ניצבת ישראל כתחתית המולם מבין המדינות המפותחות, בכל האמור לתפוקה וטריון. מורומה זו חוינת ממש כאוויר לנשימה, וראוי ליטמה לאלתר, תוך עשיית שימוש נכון בהמלצת ועדת חוסמן, שישבה וזן רב על המדרכה ותקפה את הבעייה מכל היבטיה האפשריים.

קטעי עתונות

דבר השבע
 מוסף לדבר
 3 מאי 1988

דו בן אמוץ

בחפירות הלשון

מיוזמיים

לוי אשכול: תמסור לרמטכ"ל ברכת מפרוק. (1968, מצוטט ע"י ישראל ליאור)

עזר ויצמן: היום שרון עומד בפזזה של מרחם. (ידיעות, 2.10.87)

איצ'יה ממוכש: הויקנה היא מכה מתחת לתגורה. (גלס דברי הכמים)

פרופ' אדיר כהן: מערכת החינוך רואגת להחזיק את המורים קצרי... המורים מתיישרים לפי חק. (הארץ, 2.3.85)

נתן זך: לבוא חשבון עם כולם. עם המורכבים והמאפיים והמאמקערים. (העולם הזה, 2.3.88)

עמוס קינן: יושבים בירבינים ומדברים על להביא רגיעה לשטחים. (ידיעות, 26.2.88)

יוסי שריד: פרס לא חי בשנה הראשונה מהיד אל הפזה. (הארץ, 27.2.86)

שולמית הריאב: משנה לשנה נראית ישראל כחלטורה. (ידיעות, 26.2.88)

פרופ' רות גביוון: גבר צריך לדעת שהוא אחראי. אין חובבות. (העיר, 2.10.87)

חיים באר: סיפור מהתחת ציקצקו המילואימניקים בשפתיהם. (גבר השכוע, 19.2.88)

גדעון אפרת: דחילק מיכל, הרי אנחנו משחקים בלהעניק אשורא זה לזה. (גבר השכוע, 7.4.88)

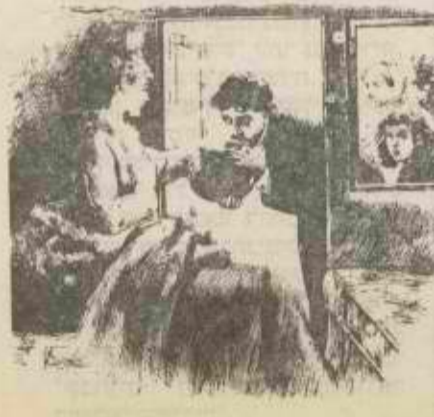
יוסי גינוסר: לא מפרקתי שום עד. (ידיעות, 8.1.88)

משה זרבין: להיות שר זה חנמרישי. (העולם הזה, 26.7.88)

פרופ' אריה זקס: הכל על החיים ועל המוות, כפי שהיינו אומרים בילדותנו. (הארץ, 8.1.88)

סמוי מיכאל: בום אפק! נשא את קולו. (ידיעות, 14.4.88)

דוד לוי: על הביטוי צ'חצ'חיים שילים המערך באכרן השלטון.

מספיק עם הפוילה-שיטיק!

חיים גורי: הספת מוסר בפאחית מצד צדיקי הדור. (גבר, 24.3.88)

עזריא משה מרון: הלוואי עלי בכל תיק שכר טרחה כזה. (העיר, 6.11.87)

רפי שאול: מנדי היא אשה מהסרטים. (העיר, 1.4.88)

אברהם שפירא: יהודיים שמתודיים. אני מוכן להפסיד הכל. (הארץ, 13.12.85)

טדי קולק: מה שהיה במורח ירושלים היה משחק ילדים. לא היו הדוגים ולא פצועים. (הארץ, 28.12.87)

מיכל זמורה: היכולת נטו של יאשה חפץ חיתה גדולה. (הארץ, 13.12.87)

עזריא אביגדור פלדמן: ערכוב פמפסל של חלל פנימי בחיצוני. (ידיעות, 18.12.87)

דודו מופז: אשה צריכה שיהיה לה תות. אם אין לה תחת, הכל שווה לתחת. (בסרס ת"א לס'אנגלס)

יצחק שמיר: אינני בעד הקרמת הבחירות, אבל אם יהיה צורך ייעשה הדבר בלי תרגילים ובמועד מוסכם. (הארץ, 11.3.88)

ראה גם מילוני בןיהודה & בקאמין

ת.ד. 724 ירושלים, ת.ד. 30215, תל-אביב, טל: 03-64050
קטעי עתונות
 4 - מאי 1988
מעדיב

224
ההחמצה של בור
 יונה בור נשיאת "בני ברית" ישראל, מעודדת את חברות הלשכות השונות לאמץ את היילי משמר הנבול את האלמוות

ייתומי החייל, ובעידודה העניק "בני ברית" השנה 57 מלגות לילדי משמר הנבול וילדי שוטרים.
 ביום כ"ף שנערך לחיילות המשרתות בעזה (בלשכת בתי-עמי של "בני ברית" רמת גן) הסגירה בור את סודה: "כשאני רואה חיילות, אני תמיד מרגישה בהחמצה הגדולה של חיי. בצעירותי עבדתי כמזכירתו של ראש הממשלה לוי אשכול. יום אחד הוא שאל אותי: מה את רוצה לעשות, להמשיך אצלי או להתגייס לצה"ל. עניתי לו: אשכול, ההחלטה עבורי, לכן אמר: את יעלה עבורי, לכן תתגיסי לצבא. כך עשיתי וזו התוצאה..."
 רימונה שיף